
LEERPLAN DEELTIJDS KUNSTONDERWIJS

Domein(en)

DANS
MUZIEK
WOORDKUNST-DRAMA
DOMEINOVERSCHRIJDENDE
INITIATIE

Nummer

Graad

Eerste graad

Leerplannummer

DKO/2018/001

vanaf 1 september 2018

Leerplan 1ste graad

Het deeltijds kunstonderwijs ontwikkelt de artistieke aanleg en competenties van de leerlingen door kunst te beoefenen, te maken, te beleven en te beschouwen zodat ze kunnen uitstromen naar kunstbeoefening of -beleving in de vrije tijd of de arbeidsmarkt of doorstromen naar het hoger kunstonderwijs¹.

Inhoud

.....	1
1. leeswijzer	3
2. de doelgroep	6
3. verklarende woordenlijst	7
4. leerplandoelen	8
5. minimale materiële vereisten	11
6. bronnen	13

¹ overgenomen uit 'Tekst aangenomen door de plenaire vergadering van het ontwerp van decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs (28 februari 2018), hoofdstuk 2, afdeling 1, artikel 4, p.5'

1. leeswijzer

OPBOUW & VISIE

De opbouw van het leerplan is als volgt:

- leeswijzer;
- een duiding voor welke doelgroep het bestemd is;
- een verklarende woordenlijst;
- de leerplandoelen;
- minimale materiële vereisten;
- bronnenlijst.

Dit leerplan is een vertaling van de basiscompetenties zoals bepaald door de Vlaamse Regering. Deze basiscompetenties zijn vakoverschrijdend en dienen op het einde van de graad bereikt te worden door de lerende. Ze bevatten zowel kennis- en vaardigheidselementen als attitudes. Deze laatste worden cursief aangeduid in het leerplan. Voor hen geldt een inspanningsverplichting. Voor de kennis- en vaardigheidsdoelen geldt een realisatieverplichting.

Omdat de leerplandoelen als één consistent geheel worden beschouwd en omdat ze optimaal op elkaar zouden kunnen inspelen, verdeelt dit leerplan de doelen niet over de verschillende vakken en ook niet over verschillende leerjaren. Hierdoor komt de leerinhoud gedurende het leertraject meerdere malen aan bod. Telkens wordt de leerinhoud verder verdiept en verbreed.

Het leerplan hanteert hetzelfde ordeningskader als de basiscompetenties zoals bepaald door de Vlaamse regering, met name de volgorde van de 6 kerncompetenties:

- **Individuele gedrevenheid tonen:** de leerling vertrouwt op de eigen expressiemogelijkheden en wil zijn creatieve resultaten tonen
- **Creëren en (drang tot) innoveren:** de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgevingen, benaderingen en inzichten
- **Vakdeskundigheid inzetten:** de leerling zet verworven kunstvormspecifieke kwaliteiten in bij het gebruik van een artistieke uitdrukkingvorm
- **Onderzoeken:** de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product
- **Relaties bouwen en samenwerken:** de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van een gemeenschappelijk artistiek doel of project
- **Presenteren:** de leerling toont proces en/of product aan een publiek

VERANTWOORDELIJKHEID ACADEMIE

Elke academie dient vanuit haar eigen artistiek pedagogisch project en haar eigen reële mogelijkheden en noden verdere concrete invulling te geven aan dit leerplan voor de specifieke opties en vakken die ze aanbiedt.

De academie heeft de opdracht de verantwoordelijkheid op te nemen voor het slagen van de langlopende en de kortlopende leertrajecten van de leerlingen. Ze maakt vanuit haar artistiek pedagogische visie keuzes naar pedagogisch-didactische aanpak en organisatie. Ze voedt, ondersteunt, stimuleert en bevordert zo de artistieke ontwikkeling van iedere lerende.

Voor elke kortlopende studierichting selecteert de academie een relevant en consistent geheel van leerplandoelen die uitsluitend uit het desbetreffende artistieke domein worden geput². Aangezien het schoolbestuur zelf de invulling van de kortlopende studierichtingen bepaalt, kiest ze zelf die doelen die hierbij het best aansluiten.

De omgeving, context en autonomie waarin de doelen moeten bereikt worden, staat gepreciseerd in het Besluit van de Vlaamse Regering, betreffende de einddoelen in het deeltijds kunstonderwijs:

- Voor de eerste graad van het dko worden de leerplandoelen verworven in een veilige omgeving, in een goed gestructureerde context en (be)geleid en geïnspireerd door de leerkracht.
- Voor de tweede, derde en vierde graad van het dko worden de leerplandoelen verworven in een vertrouwde omgeving, in een gestructureerde context met toenemende zelfstandigheid en (be)geleid en geïnspireerd door de leerkracht.
- Voor de kortlopende opleidingen van het dko worden de leerplandoelen verworven in een context die aansluit bij de ontwikkeling van de lerende.

ONTWIKKELING VAN DE LERENDE

Ontwikkelen is het veranderen van een aanwezige structuur, d.i. een persoon in zijn geheel: lichaam en geest. De aanwezige structuur ont-wikkelt, ont-vouwt, ont-plooit zich levenslang. Er treden gedurig gedragsveranderingen op. Hierbij kan zowel sprake zijn van het verwerven van nieuwe mogelijkheden als het verliezen van een bepaalde functie of vaardigheid. Winst en verlies gaan dan ook hand in hand in de ontwikkeling.
(vrij naar Katrien Struyven, 2010)³

De leerplandoelen worden toegepast aansluitend bij het ontwikkelingsniveau van elke lerende. Aangezien deze ontwikkeling op diverse manieren, met verschillende snelheden, op uiteenlopende terreinen en vanuit individuele leervragen gebeurt, dient de academie oog te hebben voor de diversiteit van ieders ontwikkeling.

Elke academie kiest vrij de pedagogische methodes om de leerplandoelen te bereiken, rekening houdend met de ontwikkeling van de lerende. Om academies en leraren hierbij te helpen en te inspireren wordt er door de pedagogische begeleidingsdienst van een OVSG een bijhorend *didactisch cahier* ontwikkeld waarin didactische wenken en methodieken worden gekoppeld aan de leerplandoelen.

² overgenomen uit 'Tekst aangenomen door de plenaire vergadering van het ontwerp van decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs (28 februari 2018), hoofdstuk 2, afdeling 2, artikel 5, p.7'

³ Uit 'Groot worden, de ontwikkeling van Baby tot adolescent', Katrien Struyven, Eliene Sierens, Filip Dochy en Steven Janssens, 2010, uitgeverij Lannoo, p.17

WOORD VAN DANK

Het leerplan is door de pedagogische begeleidingsdienst van OVSG opgemaakt in samenwerking met leraren, directies en experts uit het deeltijds kunstonderwijs. Wij danken deze *ambassadeurs* voor hun inzet en betrokkenheid en zij zullen ook verder betrokken blijven bij zowel het bijsturen van dit leerplan als bij het ontwikkelen van ondersteunende documenten die academies helpen dit leerplan te implementeren.

2. de doelgroep

Dit leerplan is van toepassing voor de domeinoverschrijdende initiatie van de eerste graad van de langlopende studierichtingen van het deeltijds kunstonderwijs, voor de domeinspecifieke initiatie dans/muziek/woordkunst-drama van de eerste graad van de langlopende studierichtingen dans/muziek/woordkunst-drama en de kortlopende studierichtingen beeldende en audiovisuele kunsten/dans/muziek/woordkunst-drama.

3. verklarende woordenlijst

- **Belevingswereld:** De ideeën en voorstellingen die het leven van de lerende bepalen. Deze kunnen gaan over thema's die buiten de directe leefwereld vallen.
- **Benoemen:** Labelen, het toekennen van labels/begrippen.
- **Beschrijven:** In woorden schetsen.
- **Experimenteren:** Iets uitproberen.
- **Exploreren:** Onderzoeken, doorzoeken, verkennen.
- **Gericht waarnemen:** Het actief selecteren van zintuiglijke informatie en de ervaring die daardoor wordt uitgelokt (beleving). In tegenstelling tot de loutere (automatische) waarneming is dit een gecontroleerd en bewust proces dat een zekere mentale concentratie of aandacht vereist (vb. kijken, observeren, luisteren, gericht proeven, gericht ruiken, tasten).
- **Interageren:** Op elkaar inwerken, elkaar wederzijds beïnvloeden.
- **Intrinsieke motivatie:** Innerlijke motivatie, motivatie die vanuit de lerende komt, de lerende doet iets omdat hij/zij het wil doen.
- **Leefomgeving:** Omvat alle mogelijke plaatsen waarbinnen de lerende zich beweegt.
- **Leefwereld:** Wat zich rondom de lerende afspeelt en hem/haar bezighoudt. De beleefde werkelijkheid met vertrouwde zaken die de lerende door eigen ervaringen in zich heeft opgenomen en zich kan voorstellen.
- **Motoriek:** lichaamsbeweging, zoals lopen, springen, een arm- of beenbeweging (grote motoriek) of schrijven (fijne motoriek). Er zijn 5 motorische basisvaardigheden die ons fysieke prestatievermogen bepalen, nl uithoudingsvermogen, kracht, snelheid, techniek & coördinatie en lenigheid
- **Omschrijven:** Definiëren, nauwkeurig de bijzonderheden van iets aangeven.
- **Psycho-motoriek:** complexe bewegingen die bewust worden aangestuurd vanuit lichaamsbesef.
- **Reageren:** Op iets ingaan.
- **Zintuiglijk waarnemen:** Het verwerven van informatie via de zintuigen (zien, horen, ruiken, proeven en voelen).

4. leerplandoelen

Kerncompetentie	Doelen (realisatieverplichting) en <i>attitudes</i> (inspanningsverplichting)	Verwijzing naar basiscompetentie 1e graad
1. Individuele gedrevenheid tonen: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn creatieve resultaten tonen	1.1 <i>Bouwt intrinsieke betrokkenheid: aandacht, motivatie, nieuwsgierigheid, verwondering, waarneming en authentieke beleving</i> 1.2 Uit (non-)verbaal welke uitdrukkingvormen aansluiten bij de eigen mogelijkheden 1.3 Ontdekt fysieke en (psycho)motorische mogelijkheden 1.4 Uit (non-)verbaal persoonlijke voorkeuren	1 2 3
2. Creëren en (drang tot) innoveren: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgevingen, benaderingen en inzichten	2.1 Neemt (gericht) waar 2.2 Gebruikt intuïtie, basisemoties, verbeelding en ervaringen vanuit de eigen leef- en belevingswereld in artistieke uitingen 2.3 Ontdekt elementen van creativiteit of originaliteit	4 5 6
3. Vakdeskundigheid inzetten: de leerling zet verworven kunstvormspecifieke kwaliteiten in bij het gebruik	3.1 Ontdekt bouwstenen: taal, lichaam, ruimte, tijd, vorm, kleur en digitale data 3.2 Combineert bouwstenen op een eenvoudige manier	7 8

van een artistieke uitdrukkingvorm	3.3 Speelt met (aangeboden) elementen van samenhang, herhaling, contrast, verwachting en verrassing	9
	3.4 Gaat doelmatig, duurzaam en veilig om met lichaam, instrument en materiaal	10
4. Onderzoeken: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product	4.1 Exploreert artistieke uitdrukkingvormen	11
	4.2 Toont (non-)verbaal hoe impulsen, prikkels, ideeën en gedachten in artistieke uitdrukkingvormen inspirerend zijn	11
	4.3 Vertelt over de eigen waarnemingen	12
	4.4 <i>Toont nieuwsgierigheid voor artistieke uitdrukkingvormen in de eigen leefwereld</i>	14
	4.5 Vertelt over wat voor zichzelf nieuw, anders of verbeterd is	13
5. Relaties bouwen en samenwerken: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project	5.1 <i>Bouwt zelfvertrouwen op</i>	15
	5.2 <i>Bouwt vertrouwen in de ander op</i>	15
	5.3 Neemt (gericht) impulsen van anderen waar	16
	5.4 Vindt een eigen plek in de groep	17
	5.5 Neemt deel aan het groepsgebeuren	17
	5.6 <i>Benadert de ander respectvol</i>	18
	5.7 <i>Gaat respectvol om met de ideeën van de ander</i>	18

6. Presenteren: de leerling toont proces en/of product aan een publiek	6.1 <i>Durft een creatie/realisatie tonen aan anderen</i>	19
	6.2 <i>Geniet van de positieve respons van anderen</i>	19

5. minimale materiële vereisten

Het betreft de minimale materiële vereisten die noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van het leerplan. In afwachting van een omzendbrief over deze minimale materiële vereisten is het onderstaande van toepassing.

algemeen

Een ruim lokaal dat voldoende plaats biedt om te exploreren en experimenteren met de aangeboden domeinen/het aangeboden domein.

De akoestiek is aangepast aan spreekstem en muziek.

Academies die de eerste graad domeinoverschrijdend aanbieden, voorzien de minimale materiële vereisten van de domeinen die ze integreren.

domeinspecifiek/-overschrijdend:

dans

In het lokaal bevindt zich het nodige standaard didactisch materiaal (mede te bepalen door de betrokken leerkrachten):

- er is vrije dansruimte beschikbaar zodat leerlingen optimaal kunnen bewegen zoals decretaal vastgelegd;
- een kastje voor EHBO-materiaal is binnen handbereik;
- geluidsinstallatie;
- er is een zwevende, gemakkelijk te onderhouden vloer (wenselijk);
- spiegels (wenselijk);
- kleedruimtes en toiletten met wastafels bevinden zich in hetzelfde gebouw als de danszaal (wenselijk);
- jongens en meisjes beschikken over een afzonderlijke kleedruimte (wenselijk);
- media(materiaal) zoals scherm, beamer, computer, internet ... (wenselijk).

muziek

In het lokaal bevindt zich het nodige standaard didactisch materiaal (mede te bepalen door de betrokken leerkrachten):

- verplaatsbare tafel(s);
- stoel(en);
- muziekstaander(s);
- spiegel (wenselijk);
- begeleidingsinstrument(en) (wenselijk);
- bord (wenselijk);
- media(materiaal) zoals scherm, beamer, geluidsinstallatie, computer, internet... (wenselijk).

woordkunst-drama

In het lokaal bevindt zich het nodige standaard didactisch materiaal (mede te bepalen door de betrokken leerkrachten):

- verplaatsbare tafel(s);
- stoel(en);
- spiegel (wenselijk);
- media(materiaal) zoals scherm, beamer, geluids- en lichtinstallatie, computer, internet... (wenselijk).

domeinoverschrijdend:

beeldende en audiovisuele kunsten

In het lokaal bevindt zich het nodige geschikt atelier-specifiek meubilair (mede te bepalen door de betrokken leerkrachten):

- verplaatsbare tafels;
- stoelen;
- atelier-specifiek meubilair (bijv. schildersezels, drukpers ...) voorzien van de nodige instructiekaarten- en veiligheidsfiches;
- kasten;
- geschikt instrumentarium (materieel);
- gepast en voldoende (veilig) materiaal (gebruiksgoederen, materieel, technisch, technologisch, ...);
- opbergkasten/-lades;
- voldoende uitgietbakken en lavabo's;
- voorzieningen (wandpanelen en/of dragers) om de werken van de leerlingen te presenteren/tentoon te stellen of een plaats te geven.

6. bronnen

GO! (2018). *Pilootproject Kunstig Competent* (2018). Te raadplegen via <http://www.kunstigcompetent.be/>

Bracke, R. (2003), *bewegingsopvoeding voor kleuters*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Laevers, F., Heylen, L. & Daniels, D. (2004). *Ervaringsgericht werken met 6- tot 12-jarigen in het basisonderwijs*. Leuven: CEGO publishers.

Onderwijs & Vorming (2017). *Cultuur in de Spiegel. Verder, dieper, meer*. Te raadplegen via <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/dag-van-de-cultuureducatie-2016>

OVSG (2016). *De kunstpiloten. Kunstenbad*. Te raadplegen via <http://www.dekunstpiloten.be/kunstenbad/Home>

OVSG (2016). *De kunstpiloten. Musi'X*. Te raadplegen via <http://pilootprojectmusix.weebly.com/>

Struyven, K., Sierens, E., Dochy, F., Janssens, S. (2010). *Groot worden: de ontwikkeling van baby tot adolescent*. Tielt: Lannoo.

Van Dale (2018). *Van Dale online*. Te raadplegen via <http://www.vandale.be/>

Vandebroek, M., Wassink, D. & Rutten, C. (2016) *Leren in beweging*, Leuven: Acco

Vermeersch, L., Vandenbroucke, A., De Backer, F., Lombaerts, K., Elias, W. & Groenez, S. (2016). *Culturele basisvaardigheden. Een ontwikkelingslijn op basis van de cultuurtheorie 'Cultuur in de Spiegel'*. Te raadplegen via http://www.cultuurkuur.be/sites/default/files/cis_culturele_basisvaardigheden.pdf

Vlaamse Regering (2017). *Basiscompetenties voor de eerste graad van de domeinoverschrijdende initiatieopleiding of voor de eerste graad van de langlopende studierichtingen van de domeinen beeldende en audiovisuele kunsten, dans, woordkunst-drama en muziek in het deeltijds kunstonderwijs*. Te raadplegen via <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/090135578020d577>

Vlaamse Regering (2017). *Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de einddoelen in het deeltijds kunstonderwijs*. Te raadplegen via <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/090135578020d576>

Vlaamse Regering (2017). *Ontwerp van besluit betreffende de einddoelen in het deeltijds kunstonderwijs. Principiële goedkeuring*. Te raadplegen via <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/090135578020d575>

Vlaams Parlement (2018). *Tekst aangenomen door de plenaire vergadering van het ontwerp van decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs*. Te raadplegen via <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1375602>